

Љубиша Р. Митровић¹
Универзитет у Нишу,
Филозофски факултет,
Департман за социологију
Ниш (Србија)

316.344.44:316.324.8
327(100)"20"
327::911.3(100)"20"
Оригинални научни рад
Примљен 09/02/2026
Измењен 27/03/2026
Прихваћен 27/03/2026
doi: [10.5937/socpreg60-64816](https://doi.org/10.5937/socpreg60-64816)

ГЛОБАЛНЕ И РЕГИОНАЛНЕ НЕЈЕДНАКОСТИ И СУКОБИ КАО ФАКТОР БЛОКАДЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И МИРА У СВЕТУ

Сажетак: У прилогу се разматрају кључни узроци и последице друштвених и регионалних неједнакости у савременом добу, као и њихов утицај на сукобе у свету. У фокусу анализе су утицај идеологије и праксе неолибералног глобализма на настанак екстремних облика експлоатације, раст противречности и сукоба, као и трагање за структурним карактером кризе актуелног униполарног светског поретка и актерима борбе за алтернативни мултиполарни поредак, одрживи развој и мир у свету.

Кључне речи: неолиберални глобализам, друштвене неједнакости, регионални сукоби, актери алтернативе, одрживи развој и мир, мултиполарни поредак

Рајт је продужење политике другим средствима
(Клаузевиц)

Вас можда не занима рајт, али се рајт занима за вас.
(Лав Троцки)

Идеја да свака цивилизација развија свој начин вођења рајта није нова. Рајт се трансформише и доласком цивилизације Треће таласа и њених технологија заснованих на знању. Нуклеарни рулет се наставаља и виси као Дамоклов мач над судбином човечанства.
(Алвин Тофлер)

Рајт је својна политика САД-а.
(Ноам Чомски)

Америка на првом месту!
Преименовајте Министарство одбране у Министарство рајта.
(5. септембар 2025, Доналд Трамп, председник САД,
кандидат за Нобелову награду за мир)

1 ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0003-0225-4218>

Савремено човечанство налази се на судбоносном раскршћу. Нарасле унутрашње и спољне противречности (од социјалних, локалних, регионалних до глобалних) озбиљно прете да нас доведу до ивице колапса (економског, политичког и цивилизацијског) и уведу у поље немоћи и нуклеарног рата. Ничу нове конфликтне зоне широм планете, а стари сукоби се не разрешавају. Немоћ у стратегији разрешења нараслих конфликта у савременом свету показују и велике силе (САД, Русија, Кина). Европска унија се заглавила у украјинском прокси рату и, попут магарца, тврдоглаво не проналази излазну стратегију. Доналд Трамп само даје обећања која не испуњава, а рат и даље траје односећи нове жртве. Слична је ситуација, ако не и тежа, у зони сукоба Израела и Палестине. До сада је преко 50.000 мртвих, највише деце и жена, новинара, представника ОУН.

Основна противречност у савременом светском друштву и даље постоји између рада и капитала, иако се идеолошки прикрива и легитимише на различите начине. Снаге неолибералног глобализма, урушавањем социјализма, наметнуле су модел транзиције без социјалне одговорности, чију суштину представљају: рестаурација капитализма, зависна модернизација, неоколонијализам и униполаризам. Последњих 30 година на делу су били процеси успона и апсолутизације моћи мегакапитала у планетарним размерама. Овај модел „развоја“ и управљања наметнут је бројним земаљама у транзицији и развоју, милом или силом, инструментима тврде и меке моћи. На том фону су расле социјалне и регионалне неједнакости у свету. Пропратна појава ових процеса били су ратни сукоби. Светом су се шириле нове конфликтне зоне.

Главни иницијатор и координатор грађанских и ратних сукоба у тзв. пост-хладноратовском периоду биле су САД, а инструменти њихове продужене моћи су ММФ, Светска банка и НАТО алијанса. Иако су идеолошка легитимација или „лажна застава“ били тзв. људска права и модернизацијска мисија САД у остваривању тзв. милитаристичког хуманизма (Ноам Чомски), тобож ради спасавања грађана бројних земаља од ауторитарних режима, суштина је била геостратешко ширење простора ради остваривања нове геополитике расподеле ресурса. Таква геостратегија је дефинисана у делима Зигмунда Бжежинског (Brzezinski, 1997; 2012), у студији Џорџа Фридмана (Friedman, 2007, 2009), као и у радовима Р. Кејгана и Р. Купера, англосаксонских политиколога који су се залагали за тзв. либерални колонијализам у савременом свету (Kagan, 2003; Cooper, 2002). У радовима Ноама Чомског, *Рајн као сјољна политика* и *Милиитаристички хуманизам*, као и у раду Данијела Ганзера *Империја САД – бескрупулозна светска сила*, дати су прецизни подаци о ратовима које су САД иницирале и водиле од 1945. до 2020. године (Chomsky, 1987, 1999; Ganser, 2020). Скоро да нема региона и континента у свету у коме САД нису интервенисале директно или посредно. Нажалост, оне то чине и данас у виду проксирата у Украјини, Гази, Сирији...

Долазак Трампа по други пут на власт у САД дочекан је еуфорично, као долазак миротворца, веровало се да ће се политичка сцена света преко ноћи променити. Нажалост, он је са собом донео старо-нову неоконзервативну агенду протекционизма, религије суверенизма (А. Тојнби), али са акцентом на амерички интерес. На делу је нова хегемонистичка политика која се испољава кроз геоекономију и геополитику расподеле светских ресурса. Суштину Трампове политике као кандидата за Нобеловог миротворца најречитије разоткрива његов захтев за преименовање Министарства одбране САД у Министарство рата. Карактеристичне су и његове противречне изјаве

у дневној политичкој реторици у вези с ангажовањем САД у Украјини: стављање шапе на ресурсе у овој земљи, као и слање тзв. приватне војске из САД (Блекбери) да штите имовину САД у Украјини. Реч је управо о оним јединицама које су 2014. године на Мајдану убијале грађане и полицајце приликом рушења председника Виктора Јануковича.

* * *

Глобализација, као мегафеномен који доминантно одликује нашу епоху, изазива различите реакције и код лаика и код стручњака. И док еминентни британски социолог Ентони Гиденс пише о глобализацији као о „задивљујућој и зачуђујућој појави“ која одлучујуће утиче на структуру и динамику савременог друштва, а Мануел Кастелс говори о епохи настанка умреженог глобалног информатичког друштва, постоје и друга, контроверзна и сасвим противуречна гледишта, у распону од апологије до негативних квалификација глобализације. Амерички публициста Томас Л. Фридман пише о глобализацији као процесу успона нових технологија и свету слободног транснационалног тржишта и деловања десет великих конвергенција којима је *свеи изравнаи* па је, као такав, постао доступан свим појединцима и народима из целог света (Friedman, 2007). Насупрот овоме, Мишел Чосудовски, канадски социолог, о глобализацији пише као о произвођачу светске беде и ратова (Chossudovsky, 2008). Норвешки економиста Е. С. Реинерт у делу *Глобална економија* открива како су у ери глобализације богати постали још богатији, а сиромашни још сиромашнији јер, како аутор закључује, од времена Адама Смита до данас, богати држе монопол над технологијама развоја и управљања: раније над индустријским, а данас над новим технологијама трећег и четвртог развојно-цивилизацијског таласа, чиме намећу моделе експлоатације вишка вредности, извлачећи екстрапрофит из земаља светске периферије и полупериферије (Reinert, 2006).

Глобализација тржишта прихода иде подруку са глобализацијом радника сведеног на плебс планетарног система потреба, лишеног етике, граница, државне заштите и политички гарантованих социјалних права. На овом фону је и италијански филозоф Дијео Фузаро у чланку „Глобализам је американизам“, између осталог, написао:

„Глобализација је нови термин проистекао из интердисциплинарних студија под којим се подразумева процес ширења сиромаштва у свету као директне последице феномена економске глобализације... Глобализам није ништа друго него универзализација америчког начина живота и, самим тим, материјалног и нематеријалног позападњачења планете. Затим, глобализација је америкоцентрична, јер јој њена америчка војна сила служи као властит вектор експанзије где се сусреће са отпором. На геополитичком нивоу, доларска монархија – Левијатан новог планетарног поретка – функционише у истом правцу као и глобализовано капиталистичко тржиште, при чему је долар њено оружано крило. Руши и уништава све што омета неограничено ширење тржишта, слободно кретање људи, редефинисаних као роба, интегралну меркантилизацију живота и индивидуалистичку приватизацију друштва“ (Fusaro, 2019).

Без обзира на различите облике идолатрије садашњег модела асиметричне глобализације и неолибералног глобализма од стране апологета капитализма и америчке хегемоније у свету, врло угледни светски научници, као што су Јозеф Штиглиц, Џон Греј, Ноам Чомски, Улрих Бек, Александар Панарин, Дејвид Харви, Наоми Клајн, Пјер Бурдије, Дијео Фузаро, или од наших, Мирослав Печујлић, Михаило Марковић, Зоран

Видојевић, резултатима својих истраживања указују да она, сем технолошког напретка, доноси и разорне последице по социјалне односе и политичке процесе у савременом свету. Садашњи неолиберални модел глобализације је асиметричан – антагонистички и неоимперијалистички. Он дели планету на „богати Север“ и „сиромашни Југ“ и енормно повећава класне неједнакости и експлоатацију у савременом свету. У том смислу, француски социолог Пјер Бурдије у својим студијама пише да „глобализација представља експлоатацију без граница“, као и то да она не представља истинску хомогенизацију/мондијализацију, већ монополску контролу снага капитала над националним тржиштима и државама, која доводи до реколонијације и десуверенизације, разарања социјалне државе и енормне експлоатације и феномена прекаријата, као и нестабилности положаја радне снаге, честих промена радних места, рестрикције социјалних права радника и пресељавања радника из државе у државу, или унутар корпорација из једног погона у други (Bourdieu, 1999, стр. 43).

Идеолошка убеђивања да глобализација генерише мобилност, промовише шансе и јефтина путовања прикривају трагедије без граница које она генерише.

„Рецимо“, отворено пише Дијео Фузаро, „то није глобализација, већ серијска производња нових суперексплоатисаних робова, недовољно плаћених и на одређено време запослених на космополитској скали. То је нови финансијски феудализам... класни тријумф глобално-елитног Газде над национално-народним робљем... У таквом поретку постоји неравнотежа права на планетарној скали, кроз полуге дампинга, пресељења и масовне миграције. *Homo precarius* је суштина индивидуалистичке изолације и прекинуте друштвене везе. Он је потпуно беспомоћан и сам, инструмент је у рукама апсолутног капитала који може неограничено искоришћавати његово тело и ум, руке и неуроне“ (Fusaro, 2019, стр. 33).

Фузаро пише да су радници отуђени, никада не превазилазе свест номадског и монадског субјекта, нити су страствено бесни, радикални борци грамшијевског дискурса.

На процесима нових технологија и глобализације капитала и новим односима неједнаке размене рада, експлоатације и доминације на светском тржишту, на релацији развијени светски центар – полупериферија и периферија, остварује се конституисање нове хијерархије класа и елита моћи. *Светска пирамида социјалне моћи* одређена је моћима власника и управљачких елита транснационалних компанија, водећих међународних, посебно финансијских, институција (ММФ) и политичко-војном елитом великих индустријских, финансијских и политичких сила у савременом свету. Централну власничко-управљачку групацију, тј. владајућу класу, чини савремена буржоазија, која представља водећи монополски слој (корпорацијски богаташи, финансијска буржоазија, технократе и менаџери транснационалних компанија, елита војних и медијских институција и магната). Ова светска елита моћи, преко компрадорске буржоазије и марионетских политичких елита у периферним друштвима трећег и четвртог света остварује свој утицај на њихову зависну модернизацију и субразвој/развој неразвијености (А. Гуднер Франк). У корпусу владајућих структура моћи данас, под утицајем наудотехнолошке и менаџерске револуције, дошло је до смене: улогу политократије и бирократије све више замењују технократија и менаџерски слој врхунских управљача у транснационалним и глобалним корпорацијама. Под утицајем наудотехнолошке револуције дошло је до одређених

промена у друштвима и материјалном положају радничке класе. Смањио се број индустријских радника и повећао степен образовања нове генерације радника, који су све више носиоци интелектуалних функција. Неки истраживачи пишу да класични радници ишчезавају, а да настаје нова радничка класа (Жерар Орст. Серж Мале) и нови историјски блок радничке класе и интелигенције (Роже Гароди). Експанзија терцијарних делатности довела је до успона нових социопрофесионалних профила и средње класе (Реџиљ, 1991; 2005).

Неолиберална идеологија и стратегија развоја довела је у ери глобализације до нових видова *трансформација класне структуре капитализма*. Не само да су нарасле регионалне економске диспропорције између Севера и Југа већ и неједнакости међу друштвеним класама. Најновија истраживања социолога и економиста на Западу управо то илуструју. Тако је, на пример, Џон Голдторп развио неовеберовску теорију класа, комбинујући у својој класификацији разлике између тржишне и радне ситуације – које детерминишу социјални статус појединаца и група, те је на тај начин према комбинацији радне и тржишне ситуације, уочио седам класа (Haralambos & Holborn, 2002, str. 115) (Табела 1).

Савремени британски економиста и социолог рада, професор Гај Стендинг, у студији *Прекаријата – нова опасна класа*, указује на настанак нове друштвене класе обележене несигурним облицима рада и социјалне егзистенције (Standing, 2011). Овај аутор анализира како неолиберална глобализација преображава класну структуру савременог друштва, посебно указујући на глобални тренд све већег раслојавања и поделе између богате мањине и већине осиромашених, као и на промене на тржишту радне снаге и феномен *прекаријата*, који се одликује нестабилношћу и несталношћу радног места, обесправљеношћу, тј. редукцијом радних и социјалних права запослених, енормним облицима експлоатације, принудним размештањима и економским миграцијама из једне компаније и државе у другу компанију и државу (Табела 2).

Нажалост, у савременом друштву је све више прекарних радника, изложених облицима жестоке експлоатације и тортуре. Они као да постају нови маргиналци, поткласа, невидљиви људи са дна, својеврсни савремени лумпенпролетеријат, за чије невоље друштво, у коме је профит изнад људи, нема слуха.

Иако су социјални истраживачи и футуролози у својим студијама о отвореном друштву и економији знања најављивали долазак постиндустријског и посткапиталистичког друштва, оно се за сада није остварило. Добили смо, како пише Мануел Кастелс, хипертехнолошки развијено информатичко друштво и социјални субразвој, тј. високо приватизовано и атомизовано индивидуализовано друштво спектакла, друштво са дефицитом људске и социјалне солидарности и новим облицима отуђења, дисоцијализације и деперсонализације личности и деградације квалитета начина живота, са нараслим противуречностима социјалдарвинизованих односа и сукобима на националном и међународном плану.

Неолиберална стратегија развоја увела је свет у кризу крајем прве деценије 20. века (2008). Она је ескалирала у престоници финансијске моћи, на Волстриту у Њујорку, САД. Наравно, финансијска криза је само врх леденог брега, дубље структурне кризе капиталистичког начина производње и асиметричне глобализације у данашње време. Она се попут цунамија почела преносити из земље у земљу урушавајући финансијски

систем казино капитализма, са бројним последицама, не само по финансијске институције већ и по положај најширих слојева светске популације (Табела 3).

Актуелна *свејска криза* праћена је високом стопом незапослености у Европи и свету, а посебно у земљама у транзицији. Суочени смо са растом феномена сувишних/прекобројних генерација, који се испојио у две форме: масовном отпису „плавих оковратника“, тј. индустријских радника, због глобалне транзиције од секундарног ка терцијарном сектору производње као и због масовне незапослености младе високообразоване генерације (Табела 4).

Расиј сиромаштва, незапослености и издејлиштва, као што је показао Мишел Чосудовски у својој студији *Глобализација беде и нови светски поредак*, у директној је вези са експанзијом асиметричног неолибералног модела глобализације који представља генератор ових појава, као и са политикама међународног интервенционизма, изазивања сукоба и ратова, те са феноменом масовних миграција средином друге деценије овога века (Chossudovsky, 2008). У савременом добу суочавамо се са токовима *масовних глобалних миграција*. Стручњаци Одељења за изучавање становништва ОУН предвиђају *четири сценарија о будућим транснационалним облицима кретања становништва у 21. веку*, у распону од оптимистичког до песимистичког:

1. селективни прилив висококвалификоване радне снаге и глобално кружење елита знања;
2. масовни бег становништва из зона сиромаштва и зона захваћених сукобима и ратовима;
3. утицај климатских промена и природних катаклизми на масовни бег становништва из једног региона у друге регионе;
4. синергија фактора из другог и трећег сценарија као најпесимистичнија опција.

Четврти сценарио сматра се најнепожељнијом варијантом и он предвиђа могућност масовних сеоба становништва из Азије, Африке и Латинске Америке према просторима Европе и САД. Упоредо са овим процесима растао је и спољни дуг земаља у развоју, на Балкану и у самој ЕУ (Табела 5).

Омча *дужничкој ројсноти* најбрже се стезала око врата земаља светске периферије и оне су платиле највећу социјалну цену задуживања. Развијеније земље су лакше репрограмирале и враћале свој дуг. У својој студији *Слом долази* из 2006. Макс Оте је наговестио долазак кризе и путеве њеног настанка, указујући на то да „у 2005. години свет седи на највећем броду дугова у целокупној историји“ и истичући „да је најбогатија и највећа економска нација света предводник и мотор глобалног задуживања“, те да су САД постале машина за штанцовање новца, стварајући највећи шпекулациони мехур у историји света који доводи до пуцања овог мехура и до ескалације финансијске кризе 2008, тј. „финансијског цунамија неслућене снаге који ће опустошити финансијски систем“ (Otte, 2009, стр. 265).

Бројни критички економисти и социолози својевремено су упозоравали да ће неолиберална идеологија тржишног фундаментализма, заснована превасходно на инструментима монетарне политике, као и на задуживању и потрошњи, уз занемаривање развоја капацитета реалне економије, пре или касније довести до кризе. Јан Тинберген је још раније истицао да ћемо, *ако не кренемо дружим путем, бити изјубљени* (Tinbergen, 1962; 1970).

Данас је неолиберална *парадиџма* доживела крах и свет се, суочен са кризом, налази на новом раскршћу у потрази за излазном стратегијом. У оцени кризе неолибералног облика капиталистичке регулације и путева њеног превазилажења и даљег развоја човечанства, испоњени су различити ставови, који се могу класификовати на следећа залагања:

- за *деглобализацију* и обнову неоконзервативне политике протекционизма и неоегистичког модела развоја (Трампова идеологија);

- за *редефинисање модела*, иновацију реформистичко-неолибералне варијанте управљања развојем (неолиберални економисти ММФ-а, технократе и менаџери у транснационалним корпорацијама мегакапитала);

- за *социјалдемократски модел глобалног развоја* (Жак Атали, Пол Керц, Едгар Морен, Улрих Бек, теоретичари одрживог развоја и трансхуманизма) (Mitrović, 2017, str. 143–153).

Природно је да се човечанство опире затварању сваког система који блокира развој производних снага света, ширења људских права и слобода, и институција социјалне правде и солидарности. На потребу преиспитивања садашње глобалне стратегије развоја, на Економском форуму у Давосу, указали су кинески председник Си Ђинпинг (2018), својим залагањем за глобализацију са људским лицем, чије би плодове уживали сви народи света, али и председник овог форума Клаус Шваб (2019), истичући захтев за „реморализацију садашњег модела глобализације“, који је генерисао бројне социјалне и регионалне неједнакости и неодрживи раст глобалних противуречности између различитих зона у светском систему. Такође, истакнути социјални истраживачи, ангажовани ствараоци и друштвени покрети теже промени постојећег система новог светског поретка, те у својим студијама и програмима најављују његово превазилажење и изградњу алтернативног модела развоја човечанства. Речју, упркос доминацији неолибералне фаталистичке доктрине, која све подређује идеологији премоћи профита и свемоћи тржишта у служби констелација центра отуђене моћи снага корпорација, војно-политичке и медијске моћи задњих тридесет година, све је више истраживача и покрета који оспоравају владајући поредак у свету и својим истраживањима пројектују/постулирају нацрте за оснивање могућег новог поретка. Такве студије и пројекте налазимо у радовима Адама Шафа, Алвина Тофлера, Питера Дракера, Улриха Бека, Жака Аталија, Едгара Морена, Пола Керца, Имануела Волерстина...

Ови и други аутори истичу да се савремено човечанство налази у раскораку између неототалитарне технократске милитаристичке дистопије, у орвелијанском духу, која обећава владавину у облику „нове чизме како гази људско лице вечно“ и нових хуманистичких и утопијских пројеката радикалног хуманизма и трансхуманизма – као симбола *нове наде* у борби за остварење посткапиталистичке цивилизације.

Овде указујемо на неке ауторе и њихове изворне идеје о могућим путевима посткапиталистичке трансформације наше цивилизације у 21. веку. Пре свега, то су: Тофлерове идеје о исходима снага Трећег таласа и њиховим импликацијама на развојну перспективу човечанства; идеје Адама Шафа (*Куда води овај љућ, Персијскије савремене социјализма*); Питера Дракера о посткапиталистичком отвореном друштву знања; Улриха Бека о могућностима еколошки одрживог развоја човечанства; Жака

Аталија о глобалном кејнзијанизму, хипердемократији и трансхуманизму; Пола Керца о планетарном постмодерном социјалдемократском друштву са секуларно-хуманистичком и трансхуманистичком перспективом; Едгара Морена о мондијализацији с хуманим лицем као планетарној судбини, револуцији солидарности и панхуманизму, и предвиђања Имануела Волерстина да ће средином 21. века садашњи глобални систем доживети транзицију у нови историјски систем с неизвесним смером и исходом. Упркос извесној скепси и опрезности, Волерстин у делу *Опашање америчке моћи* закључује:

„Очајнички нам је потребно да истражимо алтернативне могућности за остварење историјског система који би био стварније разборит, да заменимо помахнитао и умирући у којем живимо. Управо ту социологија може да одигра улогу, али само социологија која одбија да раздвоји трагање за истином од трагања за добротом (Wallerstein, 2014, стр. 91–92).

Овај резиме о новом типу мондијализације, револуцији солидарности и планетарног хуманизма у контексту друштвеног развоја човечанства у новом миленијуму, завршили бисмо поруком из дијалога хуманиста и антифашистичких бораца Едгара Морена и Стефана Хесела:

„Наш планетарни систем је осуђен на смрт или преображај. Та метаморфоза може доћи само на крају многих процеса реформи и преображаја који би се попут речца слили и створили једну моћну реку, коју ништа неће моћи да заустави!... Морам да схватимо да делимо заједничку планетарну судбину, те да је *човечанство још предедна једна нова стварица* и *полиитика*, која би била планетарна, дубоко реформистичка, трансформистичка, хуманистичка и еманципаторска; која би активирала све прогресивне снаге у стварању нове политичке воље за живот и оживљавање, одрживи развој и хумани напредак човечанства. Она би једино отворила пут наде и понудила перспективу планетарног спаса“ (Hessel & Morin, 2012, стр. 52–54).

У идејама и теоријским пројектима ових и других мислилаца налазе се визије и сазнања која омогућавају разумевање алтернативе друштвеног преображаја и могућих актера – од модерног света рада до планетарног цивилног друштва. Наравно, искорак из садашњег стања ка новој будућности неће се одвијати по логици техно-економизма, већ ће подразумевати избор, као и морални и политички улог и борбу нових генерација.

Но, иако је човечанство за сада блокирано бројним факторима и механизмима – од неутралисања класне свести и атомизације актера радикалних посткапиталистичких промена до нове констелације снага доминацијом у националним и међудржавним односима – извесно је да ће у перспективи расти снаге отпора и алтернативних промена. Оне су усмерене против неодрживог система експлоатације и асиметричне глобализације који дели човечанство на богаташку мањину и огромну већину сиромашних, тзв. лумпенпланету, односно нове планетарне пролетере и маргиналце.

Само у контексту борбе за нову развојну перспективу човечанства, засновану на посткапиталистичкој алтернативи, садашње процесе асиметричне глобализације могуће је преобратити у *мондијализацију са људским ликом* – асоцијативни процес у служби солидарности свих делова света и изградње хумане посткапиталистичке цивилизације, у којој ће „слобода сваког појединца бити услов слободе свих“ (К.

Маркс). Тек у том развојно-цивилизацијском посткапиталистичком контексту биће створене *пријетљиве* за слободно циркулисање елитно знања у служби развоја свих делова човечанства. Дистанца између зона у светском систему биће смањена, а појмови „варварин“ и „странац“ остаће само део музејске и историјске прошлости класне цивилизације чије проблеме, за сада, још увек трпимо.

Нажалост, садашњи асиметрични процеси глобализације и неолибералног глобализма диктирају токове капитала, светске поделе рада и сегрегације у светском систему, те стога одлучујуће утичу на савремене токове миграција, њихов смер и карактер. Још увек доминира кретање радне снаге од сиромашног Југа ка богатом Северу; међутим, променила се структура радне снаге – са индустријског пролетеријата ка висококвалификованој и образованој радној снази, уз нове облике експлоатације на тржишту „сиве материје“.

Упркос технолошком напретку, *савремени капитализам* задржава класни монопол над новим технологијама и другим полугама моћи (војнополитичким и медијским), којима одређује експанзију начина репродукције капитала у савременом добу. Стога је Вилијем Гибсон с неспокојем констатовао: „Глобализација је будућност која је почела, али је за сада лоше распоређена.“ Зато ваља упозорити на то да ма колико савремени процеси научнотехнолошког прогреса воде глобалној међузависности народа, држава и зона у светском систему, све док капиталистички начин производње и управљања доминира, глобализација ће попримати асиметричну форму, делећи свет на богату мањину и огромну већину експлоатисаних и маргинализованих људи.

Само *стабиљна социјалдемократска одржива развоја* може утрти пут кретања друштва ка *социјалистичкој алтернативи* и будућности човечанства у којој ће слобода и моћ сваког појединца или дела глобалног система бити услов напретка свих држава, односно целине светске заједнице. То је уједно и кључна претпоставка за заснивање асоцијативне друштвене моћи, отвореног друштва равноправних социјалних шанси и транснационалне мобилности људског капитала у служби свих. Наравно, долазак те, за сада још увек одложене и „неправедно распоређене“ будућности, неће се збити сам по себи, по логици техно-економског аутоматизма и напретка, већ ће захтевати зрење и интервенцију људског фактора у историји, као и морални улог и политичку енергију људи у друштвеним борбама које стоје пред човечанством. Та будућност биће дело снага прогресивног плуралистичког покрета – не само постмодерне левице већ и планетарног цивилног друштва као актера посткапиталистичке алтернативе друштвеног развоја (Ziegler, 2017; Mitrović, 2016).

Одговорност савремене науке и универзитета, првог и последњег упоришта ума и слободе, јесте да својим истраживањима изнедре алтернативни развој човечанства. Јер, како упозорава Мишел А. Лебовиц: „Недостатак визије социјалистичке алтернативе утврђује безалтернативност капитализма. Ако не знате куда желите да идете, ниједан пут вас тамо неће одвести“ (Lebovitz, 2014, str. 41). Насупрот садашњем светском систему, за који предвиђа да ће се у наредних педесет година обрушити, Волерстин поручује:

„Морамо понудити суштинску алтернативу која је колективна творевина. Тек тада ћемо имати шансу за грамшијевску хегемонију у светском грађанском друштву и самим тим шансу да добијемо борбу против оних који теже да промене све како не би променили ништа“ (Wallerstein, 1995, str. 183).

Ljubiša R. Mitrović¹
University of Niš,
Faculty of Philosophy,
Department of Sociology
Niš (Serbia)

GLOBAL AND REGIONAL INEQUALITIES AND CONFLICT AS A BLOCKING FACTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND PEACE IN THE WORLD

(Translation *In Extenso*)

Abstract: The article discusses the focal causes and consequences of social and regional inequalities in modernity and their impact on conflicts in the world. The focus of the analysis is the impact of the ideology and practice of neoliberal globalism on the production of enormous forms of exploitation, the growth of contradictions and conflicts in the world, the search for the structural character of the crisis of the current unipolar world order, as well as the actors of the struggle for an alternative multipolar order, sustainable development and peace in the world.

Keywords: neoliberal globalism, social inequalities, regional conflicts, alternative actors, sustainable development and peace, towards a multipolar order

War is the continuation of politics by other means.
(Carl von Clausewitz)

You may not be interested in war, but war is interested in you.
(Leon Trotsky)

*The idea that each civilization develops its own way of waging war is not new.
War is also being transformed by the advent of Third Wave civilization
and its knowledge-based technologies. Nuclear roulette continues and hangs
like the sword of Damocles over the fate of humanity.*
(Alvin Toffler)

War is the US foreign policy.
(Noam Chomsky)

*America in the first place! Rename the Department
of Defense into the Department of War*
(5 September 2025, Donald Trump, US President,
candidate for the Nobel Peace Prize)

1 ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0003-0225-4218>

Modern humanity is at a fateful crossroads. Increasing internal and external contradictions (from social, local and regional to global) seriously threaten to take us to the edge of collapse (economic, political and civilizational) and into the field of helplessness and nuclear war. New conflict zones are appearing all over the planet, while old conflicts are not being resolved. Great powers (the USA, Russia, China) are also demonstrating their inability to strategically resolve the growing conflicts in the modern world. The European Union has got stuck in the Ukrainian proxy war and it stubbornly and rigidly fails to find an exit strategy. Donald Trump is only making promises without fulfilling them, while the war continues, claiming new victims. There is a similar and perhaps even more difficult situation in the conflict zone of Israel and Palestine, so far with more than 50,000 dead, mostly children and women, journalists and representatives of the United Nations.

The fundamental contradiction in modern world society still exists between labour and capital, although it is ideologically disguised and legitimized in different ways. By destroying socialism, the forces of neoliberal globalism have imposed a transition model with no social responsibility, whose essence is the restoration of capitalism, dependent modernization, neocolonialism and unipolarity. In the past thirty years, there have been ongoing processes of the rise and absolutization of mega-capital power on a global scale. This model of “development” and management has been imposed to many transitioning and developing countries, by force or by grace, through hard and soft power instruments. In that trail, social and regional inequalities increased in the world. The accompanying phenomenon of these processes were war conflicts. New conflict zones spread throughout the world.

The main initiator and coordinator of civil and war conflicts in the so-called post-Cold War period was the USA, with the instruments of its extended power being the IMF, the World Bank and the NATO. Although ideological legitimization or the “false flag” were so-called human rights and the modernization mission of the USA in achieving so-called “militaristic humanism” (Noam Chomsky), allegedly for rescuing the citizens of many countries from authoritarian regimes, the essence was the geostrategic expansion of the space for the sake of achieving a new geopolitical distribution of resources. This geostrategy is defined in Zbigniew Brzeziński’s works (Brzeziński, 1997; 2012), George Friedman’s study about geopolitical changes by the end of the century (Friedman, 2007, 2009), as well as in the works by Robert Kagan and Robert Cooper, Anglo-Saxon political scientists who advocated so-called liberal colonialism in the modern world (Kagan, 2003; Cooper, 2002). In Noam Chomsky’s books “War as Foreign Policy” (1987) and “The New Military Humanism: Lessons from Kosovo” (1999), as well as in Daniel Ganser’s “USA: The Ruthless Empire” (2020), precise data are provided about the number of wars initiated and waged by the USA between 1945 and 2020 (Chomsky, 1987, 1999; Ganser, 2020). There are almost no regions and continents in the world where the USA did not intervene directly or indirectly. Unfortunately, the USA did it and are doing it today in the proxy form in Ukraine, Gaza, Syria etc.

Trump’s second mandate as the president of the USA was euphorically welcomed as that of a peacemaker who would bring an overnight change on the political scene of the world. Sadly, he brought an old-new neoconservative agenda of protectionism, religion of sovereignism (Arnold Toynbee), but with an emphasis on the American interest. There is a new hegemonistic policy at work, being manifested through geoeconomics and geopolitics of the distribution of world resources. The essence of the policy of Donald Trump, the candidate for the Nobel Peace Prize, is most pronouncedly revealed by his request to

rename the US Department of Defense into the Department of War. There are also his characteristic contradictory statements in the daily political rhetoric about the US engagement in Ukraine: claiming the resources in this country, as well as sending the so-called private militia from the USA (BlackBerry) to protect the US property in Ukraine. These are exactly the units that killed both civilians and police officers in Maidan in 2014 in overthrowing President Victor Yanukovich.

Globalization, as a mega-phenomenon dominantly characterizing and marking our epoch, causes different reactions both among laymen and experts. While eminent British sociologist Anthony Giddens writes about globalization as “a fascinating and awe-inspiring phenomenon” which decisively affects the structure and dynamics of modern society, and Manuel Castells speaks about the epoch of the emergence of networked global information society, there are also other controversial and totally opposed views, ranging from apology to negative qualifications of globalization. American political commentator and columnist Thomas L. Friedman writes about globalization as a process of the rise of new technologies and the world of the free transnational market and the operations of ten large convergencies which *equalize the world*, so that it has become accessible to all individuals and nations worldwide (Friedman, 2007). In contrast, Canadian sociologist Michel Chossudovsky writes about globalization as a producer of world poverty and wars (Chossudovsky, 2008). In his book *Global Economy*, Norwegian economist E. S. Reinert reveals that the rich have become even richer and the poor have become even poorer in the globalization era because, according to this author, ever since Adam Smith’s era to date, the rich have had the monopoly over development and management technologies: formerly over industrial ones, and today over new technologies of the third and fourth developmental-civilizational waves, thus imposing the models of value surplus exploitation, gaining extra-profits from the countries of the world periphery and semi-periphery (Reinert, 2006).

Income market globalization goes together with the globalization of workers reduced to the plebs of the planetary system of needs, deprived of ethics, with no boundaries, with no governmental protection and with no politically guaranteed social rights. This is also the opinion of Italian philosopher Diego Fusaro; namely, in his article *Globalism is an Americanism*, he writes, among other things: “Globalization is a new term deriving from interdisciplinary studies which implies the process of poverty spreading in the world as a direct consequence of the phenomenon of economic globalization. Globalism is nothing but the universalization of the American lifestyle and, thus, of material and non-material westernization of the planet. Moreover, globalization is US-centric because its US military power serves as its own expansion vector where it encounters resistance. At the geopolitical level, the dollar monarchy – the Leviathan of the new planetary order – functions in the same direction as the globalized capitalist market, with the dollar as its armed wing. It demolishes and destroys everything that hinders the unlimited expansion of the market, the free movement of people, redefined as commodities, the integral mercantilization of life, and the individualistic privatization of society (Fusaro, 2019).

Regardless of various forms of idolatry of the current model of asymmetrical globalization and neoliberal globalism by apologists of capitalism and American hegemony in the world, extremely eminent scientists worldwide, such as Joseph Stiglitz, John Gray, Noam

Chomsky, Ulrich Beck, Alexandr Panarin, David Harvey, Naomi Klein, Pierre Bourdieu and Diego Fusaro, including Serbian scientists, e.g., Miroslav Pečujlić, Mihailo Marković and Zoran Vidojević, prove with the results of their studies that globalization, apart from technological progress, also brings destructive consequences to social relations and political processes in the modern world. The current neoliberal model of globalization is asymmetrical – antagonistic and neo-imperialistic. It divides the planet into the “rich North” and the “poor South”, enormously increasing class inequalities and exploitation in the modern world. To that end, French sociologist Pierre Bourdieu writes in his studies that “globalization is unlimited exploitation”, as well as that it is not true homogenization/mondialization, but the monopoly control of capital forces over national markets and states, which leads to recolonization and de-sovereignization, the destruction of the social state and enormous exploitation and the phenomenon of precariat, as well as the instability of the labour status, frequent changes of workplaces, restriction of workers’ social rights and relocation of workers from state to state, or within corporations, from one facility to another (Bourdieu, 1999, 43).

Ideological claims that globalization generates mobility and promotes opportunities and cheap travel actually hide infinite tragedies generated by it. As Fusaro writes:

“Namely, it is not globalization, but serial production of new super-exploited slaves, insufficiently paid and employed part-time on the cosmopolitan scale. It is new financial feudalism... the class triumph of the global-elite Boss over national-people slaves... In such an order, there is an imbalance of rights on the planetary scale through levers of dumping, relocation and mass migration. *Homo precarius* is the core of individualist isolation and suspended social relations. He is completely helpless and alone, an instrument in the hands of absolute capital that can use his body and mind, hands and neurons” (Fusaro, 2019, p. 33).

Fusaro writes that workers are alienated, never going beyond the consciousness of the nomadic and monadic subject, or transitioning into the character of passionate anger, radical fighter of Gramscian discourse.

In the processes of new technologies and capital globalization and new relations of uneven labour exchange, exploitation and domination in the world market between the developed world centre and semi-periphery and periphery, a new hierarchy of classes and power elites is constituted. *The world pyramid of social power* is determined by the power of the owners and managing elites of transnational companies, leading international, particularly financial institutions (IMF) and the political-military elite of great industrial, financial and political powers in the modern world. The central ownership-management group, i.e., the ruling class, is made up of the modern bourgeoisie, which represents the leading monopolistic stratum (the corporation rich, financial bourgeoisie, technocrats and managers of transnational companies, the elite of military and media institutions and magnates). This world elite of power, through comprador bourgeoisie and puppet political elites in peripheral societies of the third and fourth world, exerts its impact on their dependent modernization and sub-development/development of underdevelopment (André Gunder Frank). In the corpus of ruling power structures nowadays, under the influence of the scientific-technological and managerial revolution, there has been a shift: the role of politocracy and bureaucracy is increasingly replaced by technocracy and the managerial stratum of top managers in transnational and global corporations. Under the influence of the scientific-technological revolution, certain changes arose in societies and the material status of the working class.

There has been a decrease in the number of industrial workers and an increase in the level of education of the new generation of workers, who are becoming holders of intellectual functions. Some researchers write that traditional workers disappear, while a new working class is emerging (Gérard Horst, Serge Mallet), but also about the new historical bloc of the working class and intelligentsia (Roger Garaudy). The expansion of tertiary activities has led to the rise of new socio-professional profiles and the middle class (Pe  ujli  , 1991; 2005).

The neoliberal ideology and strategy of development in the globalization era have led to new forms of *transformations of the class structure of capitalism*. Not only have regional economic disparities between the North and the South grown, but so have inequalities among social classes. The latest research by sociologists and economists in the West exactly illustrate this. For example, John Goldthorpe has developed a neo-Weberian theory of classes, combining in his classification the differences between market and work situations – which determine the status of individuals and groups; thus, by the combination of work and market situations, he distinguishes seven classes (Haralambos & Holborn, 2002, p. 115) ([Table 1](#)).

In his study *The Precariat – the New Dangerous Class*, contemporary British economist and work sociologists Professor Guy Standing points to the emergence of a new social class marked by uncertain forms of labour and social existence (Standing, 2011). This author analyzes how neoliberal globalization transforms the class structure of modern society, particularly pointing to the global trend of increased fragmentation and division between the rich minority and the impoverished majority, as well as to the changes in the labour market and the *phenomenon of precariat*, which is characterized by job instability and insecurity, deprivation or reduction of the employees' work and social rights, enormous forms of exploitation, forced relocation and economic migration from company to company and from state to state ([Table 2](#)).

Unfortunately, in today's society there are more precariat workers who are subject to forms of fierce exploitation and torture. They are seemingly becoming a new marginal class, a sub-class, invisible people from the gutter, specific modern Lumpenproletariat, whose troubles are not heard by society in which profit is placed above people.

Although in their studies on the open society and the knowledge economy social researchers and futurologists have announced the arrival of a post-industrial and post-capitalist society, it has not yet materialized. According to Manuel Castells, we have got a hyper-technologically developed society and social sub-development, i.e. highly privatized and atomized individualized society of spectacle, a society with the deficit of human and social solidarity and with new forms of alienation, desocialization and depersonalization of people and degradation of the life style quality, with growing contradictions of socio-Darwinized relations and conflicts at national and international levels

The neoliberal development strategy led the world into a crisis at the end of the first decade of the 20th century (2008). It has escalated in the capital of financial power, in Wall Street in New York. Of course, the financial crisis is only the tip of an iceberg, of a structural crisis of the capitalistic method of production and asymmetrical globalization today. Like a tsunami, it began spilling from one country to another, undermining the financial system of casino capitalism, with numerous consequences not only for financial institutions, but also for the position of the broadest layers of world population ([Table 3](#)).

The current *world crisis* is accompanied by a high rate of unemployment in Europe and worldwide, particularly in the transitioning countries. We face the growing phenomenon

of surplus/redundant generations, which is manifested in two forms: mass write-off of “blue collars”, i.e., industrial workers, due to the global transition from the secondary to the tertiary production sector, as well as due to mass unemployment of the young highly-educated generation (Table 4).

The growth of poverty, unemployment and the number of refugees, as shown by Michel Chossudovsky in his study *The Globalization of Poverty and the New World Order*, is directly connected with the expansion of the asymmetrical neoliberal model of globalization as a generator of these phenomena, as well as of the policy of international interventionism, provoking conflicts/wars and the phenomenon of mass migration in the middle of the second decade of the 21st century (Chossudovsky, 2008). In modernity, we face the trends of *mass global migration*. The experts of the UN Population Division predict *four scenarios of the future transnational patterns of population movement in the 21st century*, ranging from optimistic to pessimistic:

1. Selective influx of highly skilled labour and global circulation of knowledge elites;
2. Mass flight of the population from poverty zones and zones affected by conflicts and wars;
3. The impact climate change and natural disasters to the mass flight of populations from one region to another;
4. Synergy of factors from the second and third scenarios as the most pessimistic option.

The fourth scenario is considered the least desirable version since it predicts the possibility of mass migration of the population from Asia, Africa and Latin America towards the territories of Europe and the USA. Concurrently with these processes, the external debt grows of the developing countries in the Balkans and the EU itself (Table 5).

The loop of *debt bondage tightened* its grip the fastest around the necks of the countries of the world's periphery, and they paid the highest social price for indebtedness. Developed countries reprogrammed and paid off their debts more easily. In his 2006 study *The Crash is Coming*, Max Otte anticipated the onset of the crisis and paths of its emergence, indicating that “in 2005, the world is sitting on the largest ship of debts in its entire history”, adding that “the richest and biggest economic nation of the world is the leader and engine of global indebtedness”, and that the USA has become a money-printing machine, creating the biggest speculation bubble in world history, anticipating the burst of the bubble and escalation of the financial crisis in 2008, i.e., “a financial tsunami of unimaginable power, which will destroy the financial system” (Otte, 2009, p. 265).

Numerous critical economists and sociologists have warned that the neoliberal ideology of market fundamentalism, based primarily on the instruments of monetary policy, as well as on borrowing and spending, while neglecting the development of the capacity of the real economy, will sooner or later lead to a crisis. Long ago, Jan Tinbergen stressed that *unless we took a different road, we would be lost* (Tinbergen, 1962; 1970).

Today, the *neoliberal paradigm has collapsed* and the world, faced with the crisis, is at a new crossroads in search of an exit strategy. In the assessment of the crisis of the neoliberal form of capitalist regulation and of the ways of its overcoming and of further development of humanity, different attitudes have been taken, which can be classified as following tendencies:

- For *deglobalization* and the renewal of neoconservative protectionist policies and the neo-statist development model (Trump's ideology);

– For *redefining the model*, innovation of the reformist-neoliberal version of development management (IMF neoliberal economists, technocrats and managers in transnational mega-capital corporations);

– For a *social democratic model of global development* (Jacques Attali, Paul Kurtz, Edgar Morin, Ulrich Beck, theorists of sustainable development and transhumanism) (Mitrović, 2017, pp. 143–153)

Humanity naturally resists the closure of any system that blocks the development of production forces in the world, the expansion of human rights and freedoms and institutions of social justice and solidarity. The need for re-examining the current global development strategy was pointed out at the Economic Forum in Davos by Chinese President Xi Jinping (2018), who advocated the globalization with a human face, the fruits of which would be enjoyed by all nations of the world, but also by the president of this Forum, Klaus Schwab (2019), who emphasized the request for the “remoralization of the current globalization model”, which generated numerous social and regional inequalities and unsustainable growth of global contradictions between various zones in the world system. Moreover, the eminent social researchers and committed authors and social movements strive towards change of the existing system of the new world order, and in their studies and programs they announce overcoming it and building a new alternative model of humanity development. In fact, despite the domination of the neoliberal fatalist doctrine which subordinates everything to the ideology of profit supremacy and market omnipotence in the service of the constellations of the centre of alienated power of corporate, military-political and media power in the last thirty years, there is an increasing number of researchers and movements who dispute the ruling order in the world and who project/postulate drafts for the establishment of a potential new order. Such studies and projects can be found in the works of Adam Schaff, Alvin Toffler, Peter Drucker, Ulrich Beck, Jacques Attali, Edgar Morin, Paul Kurtz and Immanuel Wallerstein.

These and other authors point out that modern humanity is in the gap between neo-totalitarian technocratic militaristic dystopia in an Orwellian spirit, which promises governance in the form of “a new boot treading the human face eternally” and new humanistic and utopian projects of radical humanism and transhumanism – as symbols of a *new hope* on the road of the struggle for the accomplishment of post-capitalist civilization.

Here we will list some authors and their original ideas about possible paths of post-capitalist transformation of our civilization in the 21st century. First of all, those are: Toffler’s ideas about the outcomes of the third-wave forces and their implications for the development perspective of humanity; the ideas of Adam Schaff (*Where Does the Road Lead, Perspectives of Contemporary Socialism*), Peter Drucker, speaking about the post-capitalist open society of knowledge; Ulrich Beck’s ideas about the possibilities of establishing ecologically sustainable development of humanity; Jacques Attali’s ideas about global Keynesianism, hyper-democracy and transhumanism; Paul Kurtz, speaking about the planetary post-modern social-democratic society, whose perspective is secular-humanistic and transhumanistic, as well as Edgar Morin’s ideas about mondialization with a human face, but also about the planetary destiny and revolution of solidarity and pan-humanism, including Immanuel Wallerstein’s predictions that in the mid-21st century the present global system will undergo transition into a new historical system with an uncertain direction and outcome. Despite certain scepticism and caution, Wallerstein concludes the following in his *Decline of American Power*:

“We desperately need to explore alternative possibilities for realizing a more truly rational historical system, to replace the frenzied and dying one we live in. This is where sociology can play a role, but only such sociology that refuses to separate the search for truth from the search for goodness” (Wallerstein, 2014, pp. 91-92).

At the end of this summary about a new type of mondialization, revolution of solidarity and planetary humanism in the context of social development of humanity in the new millennium, we would like to quote the message from the dialogue of humanists and anti-fascist fighters, Edgar Morin and Stéphane Hessel:

“Our planetary system is doomed to death or transformation. This metamorphosis can only come at the end of many processes of reform and transformation that would merge like little streams to create one mighty river, which nothing can stop!... We must understand that we share a common planetary destiny, and that humanity needs a new strategy and policy, which would be planetary, deeply reformist, transformative, humanist and emancipatory; which would activate all progressive forces in the creation of a new political will for life and revival, sustainable development and humane progress of humanity. It would only open a path of hope and offer the prospect of planetary salvation” (Hessel & Morin, 2012, pp. 52-54).

The ideas and theoretical projects of these and other thinkers contain visions and findings that enable the understanding of an alternative of social transformation and potential actors – from the modern world of labour to planetary civil society. Of course, a step from the present state towards new future will not proceed by the logic of techno-economism, but it will imply the choice and moral and political stake/struggle of new generations.

However, although humanity is currently blocked by numerous factors and mechanisms – from the neutralization of class consciousness and atomization of actors of radical post-capitalist changes to a new constellation of domination forces in national and international relations – in the future, there will certainly be growing forces of resistance and alternative changes. They are directed against the unsustainable system of exploitation and asymmetrical globalization which divides humanity into the rich minority and huge majority of the poor, so-called lumpen-planet, or new planetary proletariat and marginalized people.

Only in the context of the struggle for a new development perspective for humanity, based on the post-capitalist alternative, current processes of asymmetrical globalization can be transformed into *mondialization with a human face* – an associative process in the service of solidarity in all parts of the world, of building a humane post-capitalist civilization in which “the freedom of each individual will be the condition of the freedom of all” (K. Marx). Only in that developmental-civilizational post-capitalist context will *the assumptions for free circulation of knowledge elites be created in the service of development of all parts of humanity*. The distance between zones in the world system will be reduced, while the concepts of “a barbarian” and “a foreigner” will become part of the museum/historical past of class civilization, the problems of which we are still suffering.

Unfortunately, current asymmetrical processes of globalization and neoliberal globalism dictate capital flows, world labour division and segregations in the world system and thus have a decisive impact on modern migration trends, their direction and character. The movement of workforce from the poor South to the rich North is still predominant;

however, the workforce structure has changed – from industrial proletariat to highly-qualified and educated workforce with new forms of exploitation in the “grey matter” market”.

Despite technological progress, *modern capitalism* maintains the class monopoly over new technologies and others levers of power (military-political and media), determining their expansion of the method of capital reproduction in modernity. That is why William Gibson stated with unease: “Globalization is the future that has started, but is poorly distributed for the time being”. Therefore, it is necessary to warn that, no matter how modern processes of scientific-technological progress lead to global interdependency of nations, states and zones in the world system, as long as the capitalist method of production and management prevails, globalization will assume the asymmetrical form, dividing the world into the rich minority and the huge majority of exploited and marginalized people.

Only *a strategy of social democratic sustainable development* can pave the way for society to move towards *a post-capitalist alternative*, as well as the future of humanity in which the freedom and power of every individual or part of the global system will be a condition for the progress of all states, i.e. the entire world community. At the same time, it is a key assumption for establishing associative social power, an open society of equal social opportunities, and transnational mobility of human capital in the service of all. Of course, the arrival of that, presently still delayed and “unjustly distributed” future will not occur all by itself, by the logic of techno-economic automatism and progress, but it will demand maturation and intervention of the human factor in history, as well as the moral stake and the political energy of people in social struggles facing humanity. That future will be the work of the forces of progressive pluralist movement – not only of the post-modern left, but also of the planetary civil society as an actor of a post-capitalist alternative of social development (Ziegler, 2017; Mitrović, 2016).

The responsibility of modern science and universities as the first and the last stronghold of the mind and freedom is to use their research for creating the alternative development of humanity. Namely, as Michel A. Lebowitz warns, “The lack of a vision of a socialist alternative confirms the lack of alternatives to capitalism. If you don’t know where you want to go, no road will take you there” (Lebovitz, 2014, p. 41). In contrast to the present world system which will, in his opinion, collapse in the following fifty years, Wallerstein says:

“We must offer a substantial alternative that is a collective creation. Only then will we have a chance for Gramsci’s hegemony in world civil society and therefore a chance to win the fight against those who seek to change everything in order to change nothing” (Wallerstein, 1995, p. 183).

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Bourdieu, P. (1999). *Contre-feux*. Beograd: Zavod za udžbenike. [In Serbian]
Brzezinski, Z. (1997). *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books.
Brzezinski, Z. (2012). *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power*. New York: Basic Books.

- Chomsky, N. (1987). *War as Foreign Policy*. Boston: South End Press.
- Chomsky, N. (1999). *The New Military Humanism: Lessons from Kosovo*. London: Pluto Press.
- Chossudovsky, M. (2008). *The Globalization of Poverty and the New World Order*. Zagreb: Prometej. [In Croatian]
- Cooper, R. (2002). *The Post-Modern State and the World Order*. London: Demos.
- Ganser, D. (2020). *US Empire – A Global Force without Scruples*. Frankfurt am Main: Orell Füssli Verlag.
- Goldthorpe, J. H. (1980). *Social Mobility and Class Structure in Modern Britain*.
- Friedman, T. L. (2007). *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century*. Beograd: Dan Graf. [In Serbian]
- Friedman, G. (2009). *The Next 100 Years: A Forecast for the 21st Century*. New York: Doubleday.
- Fusaro, D. (2019). Globalism is an Americanism. *Pečat*, no. 579, 26 July 2019. [In Serbian]
- Haralambos, M. & Holborn, M. (2002). *Sociology: Themes and Perspectives*. Zagreb: Golden Marketing. [In Serbian]
- Hessel, S. & Morin, E. (2012). *The Path to Hope*. Beograd: Hedone. [In Serbian]
- Lebovitz, M. (2014). *The Path to Human Development: Capitalism or Socialism?* Beograd: Centar za politike emancipacije. [In Serbian]
- Kagan, R. (2003). *Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order*. New York: Alfred A. Knopf.
- Milošević, Z. (2019). Work without rest and without perspective – a new global trend?. *Pečat*, no. 579, 26 July 2019. [In Serbian]
- Mitrović, Lj. (2017). *In the Jaws of Transition: Between the Downfall and the Alternative (A Plea for the Transition of Transition and Alternative Society)*. Novi Sad: Prometej. [In Serbian]
- Otte, M. (2009). *The Crash is Coming. The New Global Economic Crisis and How to Prepare for It*. Banja Luka: Romanov. [In Serbian]
- Pečujlić, M. (1991). *Contemporary Sociology*. Beograd: Službeni list. [In Serbian]
- Pečujlić, M. (2005). *Globalization – the Two Faces of the World*. Beograd: Gutenbergova galaksija. [In Serbian]
- Reinert, E. S. (2006). *Global Economy*. Beograd: Čigoja štampa. [In Serbian]
- Standing, G. (2011). *The Precariat: The New Dangerous Class*. London: Bloomsbury Academic.
- Tinbergen, J. (1962). *On the Theory of Economic Policy*. Amsterdam: North-Holland Publishing Company.
- Tinbergen, J. (1970). *Towards a Better World*. Rotterdam: Rotterdam University Press.
- Toffler, A. (1998). *War and Anti-War*. Beograd: Paideia. [In Serbian]
- Wallerstein, I. (1995). *After Liberalism*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Wallerstein, I. (2004). *Decline of American Power: The U.S. in a Chaotic World*. Podgorica: CID. [In Serbian]
- Ziegler, J. (2017). *Ändere die Welt!*. Beograd: Laguna. [In Serbian]

ПРИЛОГ/APPENDIX

Табела 1: Голдџорџова класна шема/ Table 1: Goldthorpe's class scheme

Службеничка класа / Service class	1. Виши стручњаци, административно особље вишег ранга, менаџери у великим индустријским концернима и велики власници / Higher-grade professionals, administrators, managers in large industrial concerns and large proprietors 2. Нижи стручњаци, техничари вишег ранга, административно особље нижег ранга, менаџери у малим предузећима и надзорници немануелних уопсленика / Lower-grade professionals, technicians, administrators, managers in small enterprises and supervisors of non-manual workers
Посредничка класа / Intermediate class	3. Рутински немануелни радници – већином чиновници и продавци / Routine non-manual employees, mostly clerks and shop assistants 4. Мали власници и самозапослени обртници/ Small proprietors and self-employed entrepreneurs 5. Техничари нижег ранга и надзорници мануелних радника / Lower-grade technicians and supervisors of manual workers
Радничка класа / Working class	6. Квалификовани мануелни радници / Skilled manual workers 7. Полуквалификовани и неквалификовани мануелни радници/ Semi-skilled and unskilled manual workers

Извор: / Source: J. H. Goldthorpe, *Social Mobility and Class Structure in Modern Britain*, 1980.

Табела 2: Слојна класификација друштвених група Гаја Стендинга у савременом западном друштву / Table 2: Guy Standing's layer stratification of social groups in contemporary Western society

Елита / Elite	Ограничен број екстрабогатих људи / Limited number of extra-rich people
Саларијат / Salary-based	Виши средњи слој који има стабилна радна места, плате и професије и чине га руководиоци радника – менаџери / Higher middle class with stable jobs, salaries and professions, as well as managers
Професионалци / Professionals	Људи са стабилним положајем, благодарећи свом знању и умећу / People with steady positions owing to their knowledge and skills
Индустријски пролетаријат / Working Core Class	Стара радничка класа/ Old working class
Прекаријат / Precariat	Социјално депривилеговани људи без сталног радног места/ Socially unprivileged people with no steady jobs

Извор: / Source: Guy Standing, *The Precariat – the New Dangerous Class*, према: / according to: Milošević, 2019, str. 31

Табела 3: Криза и социјалне неједнакости у свету / Table 3: Crisis and social inequalities in the world

16% светског становништва располаже са преко 83% имовине на читавој планети / 16% of the world's population possesses more than 83% property on the whole planet
1.200 светских милијардера данас располаже укупном имовином од 4.500 милијарди долара / 1.200 world's billionaires today have property of US\$4,500 billion in total
Број оних који гладују због финансијске кризе у свету увећао се за 69 милиона, док се имовина веома богатих повећала један и по пут у односу на стање пре кризе / The number of those starving because of the financial crisis in the world has gone up by 69 million, while the property of the very rich ones has increased by 1,5 times in comparison to the pre-crisis period

Око милијарду људи у свету живи у екстремном сиромаштву, са мање од 1,25 долара дневно / About one billion people in the world live in extreme poverty, with less than US\$1.25 per day
У савременом свету на сваких пет секунди једно дете млађе од десет година умре од глади или болести изазване потхрањеношћу / In the modern world, every five seconds one child under the age of 10 dies of starvation or undernourishment-caused diseases
У 2014. години више људи је умрло од глади него у свим ратовима вођеним те године. Глад је главни узрочник смрти на нашој планети / In 2014, more people died of starvation than in all the wars waged during that year. Starvation is the main cause of death on our planet

Извор: / Source: Jean Ziegler, *Ändere die Welt!*, 2017, pp. 50-53.

Табела 4: *Стојања незајошленосћии младих 15-24 јодине сјааросјии*
/ Table 4: *Unemployment rate among young people aged 15-24*

Држава / State	2014	2018	2020	2022	2024	2025*
ЕУ – 27 / EU – 27	21,8	15,2	17,1	14,5	14,7	14,9
Бугарска / Bulgaria	28,0	12,9	10,2	10,5	11,8	11,5
Чешка / Czech Republic	21,3	6,7	8,0	7,5	8,2	8,0
Мађарска/ Hungary	28,1	11,2	12,8	10,6	10,9	10,7
Пољска / Poland	27,2	11,7	13,9	10,9	11,2	11,0
Румунија / Romania	24,2	16,3	17,3	22,8	21,5	21,0
Словенија / Slovenia	20,1	8,8	10,2	8,5	8,9	8,7
Хрватска / Croatia	43,3	20,2	24,9	18,5	17,3	17,0
Македонија / Macedonia	55,8	45,4	37,8	30,9	28,7	28,0
Србија / Serbia	43,4	29,7	26,6	24,1	22,3	21,8

Извор: / Source:* Подаци за 2025. представљају процене/трендове на основу доступних статистика - Data for 2025 and 2026 represent estimates/trends based on available statistics - *OECD Employment and Labour Market statistics database* (http://www.oecd-library.org/employment/youth-unemployment-rate_2075342-table2; http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics#Youth_unemployment_trends)

Табела 5: *Државе са највећим јавним дугом (у милијардама ЕУР)*
/ Table 5: *Countries with the highest public debt (in billions of EUR)*

Држава / State	2020	2022	2024	2025*
САД / USA	23.315	28.970	32.400	33.200
Велика Британија / UK	2.950	3.180	3.320	3.380
Немачка / Germany	2.310	2.510	2.690	2.720
Француска / France	2.650	2.950	3.120	3.180
Холандија / Netherlands	2.420	2.760	2.980	3.020
Луксембург / Luxembourg	1.310	1.520	1.690	1.730
Италија / Italy	435	480	510	520
Шпанија / Spain	310	335	350	355
Ирска / Ireland	220	240	255	260
Швајцарска / Switzerland	26,7	33,2	38,5	40,1

Извор: / Source:* Подаци за 2025. и 2026. представљају процене на основу економских трендова и међународних финансијских извештаја. / Data for 2025 and 2026 are estimates based on economic trends and international financial reports
<http://www.mapsofworld.com/world-top-ten/countries-most-in-debt-map.html>.